

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำยม กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลวังจิก อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรในตำบลวังจิก จำนวน 10 หมู่บ้าน จำนวน 357 คน ประกอบกับนำข้อคำถามแบบปลายเปิด มาสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับเจ้าหน้าที่สำนักงานชลประทานที่ 3 เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9 และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้างรวมถึงประชาชน จำนวน 10 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำภายในตำบลวังจิก อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งผลที่ได้มีรายละเอียดเรียงลำดับตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การใช้ประโยชน์และผลกระทบจากแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิก

ส่วนที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแม่น้ำยม

ส่วนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

ส่วนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.7 และเพศหญิง ร้อยละ 47.3 มีอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมา คือ อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 23.0 และมีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 45.7 รองลงมา คือ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 35.6 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวตำบลวังจิกโดยกำเนิดที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นระยะเวลา 41 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.1 รองลงมาได้อาศัยอยู่ในระยะเวลา 21 - 40 ปี ร้อยละ 43.7 มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 56.9 เนื่องจากพื้นที่ตำบลวังจิกส่วนใหญ่เป็นที่นา รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 29.7 ส่วนอาชีพเสริมช่วงน้ำท่วมส่วนใหญ่ทำประมง ร้อยละ 75.6 โดยมีประชาชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพถึงร้อยละ 14.8 ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมา คือ รายได้ต่ำกว่า

...the first of these is the fact that the ...

...the second of these is the fact that the ...

...the third of these is the fact that the ...

...the fourth of these is the fact that the ...

...the fifth of these is the fact that the ...

...the sixth of these is the fact that the ...

...the seventh of these is the fact that the ...

...the eighth of these is the fact that the ...

...the ninth of these is the fact that the ...

...the tenth of these is the fact that the ...

...the eleventh of these is the fact that the ...

...the twelfth of these is the fact that the ...

...the thirteenth of these is the fact that the ...

...the fourteenth of these is the fact that the ...

...the fifteenth of these is the fact that the ...

...the sixteenth of these is the fact that the ...

...the seventeenth of these is the fact that the ...

...the eighteenth of these is the fact that the ...

5,000 บาท ร้อยละ 11.5 และจะมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นกรณีเกิดอุทกภัย ร้อยละ 81.8 จากการทำประมง ซึ่งในช่วงฤดูน้ำหลากจะเกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี ทำให้บริเวณพื้นที่เพาะปลูกของประชาชนจะประสบปัญหาน้ำท่วมซึ่งไม่สามารถเพาะปลูกได้เหมือนเดิม ดังนั้นการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์โดยเปลี่ยนอาชีพมาทำประมงจึงช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีที่สุดในช่วงเกิดอุทกภัย เมื่อพิจารณาถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน พบว่ามีประชาชนเพียงร้อยละ 47.1 เท่านั้น ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนฐาน (อสม.) และกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	188	52.7
- หญิง	169	47.3
2. อายุ		
- ไม่เกิน 20 ปี	45	12.6
- 21 – 30 ปี	76	21.3
- 31 – 40 ปี	82	23.0
- 41 – 50 ปี	116	32.5
- 51 – 60 ปี	22	6.1
- 61 – 70 ปี	11	3.1
- 70 ปี ขึ้นไป	5	1.4
3. ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน	24	6.7
- ประถมศึกษา	127	35.6
- มัธยมศึกษา/ปวช.	163	45.7
- อนุปริญญา/ปวส.	16	4.5
- ปริญญาตรี	21	5.8
- สูงกว่าปริญญาตรี	6	1.7

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
4. อาชีพหลัก		
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ	8	2.2
- ทำนา	203	56.9
- ทำสวน	20	5.6
- เลี้ยงสัตว์	6	1.7
- ค้าขาย	14	3.9
- รับจ้างทั่วไป	106	29.7
5. อาชีพเสริมในช่วงหน้าท่อม		
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ	53	14.8
- ทำประมง	270	75.6
- เลี้ยงสัตว์	6	1.7
- ค้าขาย	11	3.1
- รับจ้างทั่วไป	17	4.8
6. รายได้ต่อเดือน		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	41	11.5
- 5,000 – 10,000 บาท	253	70.9
- 10,001 – 15,000 บาท	34	9.5
- 15,001 – 20,000 บาท	14	3.9
- 20,000 บาทขึ้นไป	15	4.2
7. รายได้ต่อเดือนกรณีเกิดอุทกภัย		
- เพิ่มขึ้น	292	81.8
- ลดลง	65	18.2
8. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน		
- 10 – 20 ปี	9	2.5
- 21 – 40 ปี	156	43.7
- 41 – 60 ปี	186	52.1
- 61 – 80 ปี	6	1.7

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
9. ความสัมพันธ์ภายในชุมชน		
- ไม่มีตำแหน่ง	47	13.2
- กรรมการหมู่บ้าน	52	14.5
- สมาชิกกลุ่มต่างๆ	168	47.1
- สมาชิก อบต.	5	1.4
- กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่	20	5.6
- อื่นๆ	65	18.2

ส่วนที่ 2 การใช้ประโยชน์และผลกระทบจากแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิก

ประชาชนส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์จากแหล่งแม่ข่ายม ร้อยละ 61.3 รองลงมา คือน้ำจากบ่อบาดาลที่ขุดเจาะเองร้อยละ 30.3 โดยจะมีการใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 73.7 รองลงมา คือ การทำประมง ร้อยละ 16.5 ในช่วงฤดูแล้งประชาชนจะได้รับผลกระทบด้านการทำเกษตรมากถึงร้อยละ 91.9 เนื่องจากปริมาณน้ำในแม่ข่ายมแห่งขอตทำให้มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอสำหรับทำการเกษตร ส่วนในช่วงฤดูน้ำหลากประชาชนจะได้รับผลกระทบต่อต้านอื่น ๆ ร้อยละ 91.0 ได้แก่ การได้รับความลำบากในการเดินทางไปสถานที่ราชการหรือการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น เมื่อมีการตายก็ต้องใช้เรือแพหรือเข้ามาช่วยทำพิธี เป็นต้น โดยจะเห็นได้ว่าผลกระทบจากแม่ข่ายมที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านวังจิกมากที่สุด คือ ช่วงวิกฤติน้ำแล้ง ร้อยละ 95.2 ซึ่งจะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ในขณะที่ผลกระทบจากวิกฤติน้ำท่วมมีเพียงร้อยละ 4.8 ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิก

การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งน้ำที่ใช้ในปัจจุบันมากที่สุด		
- แม่ข่ายม	219	61.3
- ประปาหมู่บ้าน	20	5.6
- บ่อบาดาลที่ขุดเจาะเอง	108	30.3
- ลำเหมือง บึง หนองน้ำ	10	2.8

ตาราง 4 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ	จำนวน	ร้อยละ
2. ประโยชน์จากแม่น้ำยม		
- อุปโภค บริโภค	35	9.8
- ทำการเกษตร	263	73.7
- ทำประมง	59	16.5
3. ผลกระทบในฤดูแล้งจากแม่น้ำยม		
- อุปโภค บริโภค	13	3.6
- ทำการเกษตร	328	91.9
- ทำประมง	16	4.6
4. ผลกระทบในฤดูน้ำหลากจากแม่น้ำยม		
- ทำการเกษตร	32	9.0
- อื่นๆ	325	91.0
5. ฤดูที่ได้รับผลกระทบจากน้ำมากที่สุด		
- น้ำแล้ง	340	95.2
- น้ำท่วม	17	4.8

ส่วนที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแม่น้ำยม

ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารในการดูแลและใช้น้ำจากแม่น้ำยม คิดเป็นร้อยละ 87.1 ทั้งนี้ด้วยสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ประสบอุทกภัยซ้ำซากประชาชนในพื้นที่ต่างมีความคุ้นเคยและปรับตัวในการใช้ชีวิตในช่วงน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี เพราะปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยคนเก่าแก่ในพื้นที่ ดังนั้นแต่ละครัวเรือนก็จะปลูกฝังและสอนบุตรหลานรวมถึงสมาชิกในครอบครัวให้สามารถปรับตัว เรียนรู้ และเอาตัวรอดได้ในช่วงอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการรับรู้ข่าวสารในการดูแลและการใช้น้ำจากประชาชน ไม่มีการบอกกล่าวเป็นทางการจากหน่วยงานภาครัฐอย่างชัดเจนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ภาครัฐไม่ได้มีการประกาศในเรื่องของการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้กับประชาชนในชุมชนได้ทราบ สำหรับแหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการแม่น้ำยมจะมาจากวิทยุเสียงตามสาย และหอกระจายข่าว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.2 รองลงมา คือ สื่อบุคคล เช่น กำนันสมาชิก อบต.เพื่อนบ้าน ฯลฯ ร้อยละ 8.4 ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารในการเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์จากน้ำมากที่สุด ก็ยังคงมาจากวิทยุเสียงตามสายและหอกระจายข่าว คิดเป็นร้อยละ 89.4 โดยเทศบาลจะมีหอกระจายข่าวประจำ

ตามจุดของแต่ละหมู่บ้านเพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการ
แก้ปัญหาเมื่อเกิดน้ำท่วม ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการแม่น้ำยมของประชาชนในเขตตำบลวังจิก

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านเคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดูแล และใช้น้ำจากแม่น้ำยม		
- เคย	46	12.9
- ไม่เคย	311	87.1
2. แหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการ จัดการแม่น้ำยมที่เข้าถึงมากที่สุด		
- วิทยุ เสียงตามสาย หอกระจายข่าว	304	85.2
- หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่	4	1.1
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ไปสเดอร์ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ	10	2.8
- ป้ายประชาสัมพันธ์	9	2.5
- สื่อบุคคล เช่น กำนัน สมาชิก อบต. เพื่อนบ้าน ฯลฯ	30	8.4
3. แหล่งข้อมูลข่าวสารในการเชิญชวนให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด		
- วิทยุ, เสียงตามสาย หอกระจายข่าว	319	89.4
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ไปสเดอร์ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ	2	0.6
- ป้ายประชาสัมพันธ์	14	3.8
- สื่อบุคคล เช่น กำนัน สมาชิก อบต. เพื่อนบ้าน ฯลฯ	22	6.2

ส่วนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

การมีส่วนร่วมร่วมกำหนดปัญหา

จากการศึกษาพบว่าประชาชนได้พูดคุยกับเพื่อนบ้านถึงสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยมี
ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนการพูดคุยกับผู้นำชุมชนถึงสถานการณ์ปัญหาอุทกภัย หรือการ

พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องถึงสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยการเข้าร่วมเวทีการประชุมเพื่อหาสาเหตุของการเกิดปัญหาอุทกภัย การได้ร่วมกำหนดปัญหาอุทกภัยในเวทีการประชุมและการร่วมเสนอแนะปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องภาครัฐทราบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 3.46 3.37 3.24 และ 3.03 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 6 อาจเนื่องมาจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและได้รับการศึกษาที่น้อย จึงทำให้เกิดความไม่กล้าที่จะสื่อสาร หรือบอกกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะเกรงว่าสิ่งที่ตนพูดไปนั้นจะทำให้เกิดความเสียหายและคนอื่นอาจดูถูกในความคิดของตนเองได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของวัลลภ พรหมทอง (2551) ที่กล่าวว่า การพูดคุยแบบเปิดใจพูดกันตรง ๆ บางครั้งเกษตรกรอาจไม่กล้าพูด กล้าถาม กล้าร้องทุกข์ หรือพูดความจริง ดังนั้นควรพูดคุยเหมือนกับการพูดคุยกับคนในบ้านหรือคุยกันในเวลาอาหารอย่างไม่เป็นทางการ จะได้ข้อมูลข่าวสารที่แท้จริง เปิดเผยไม่ปิดบังเหมือนการพูดคุยแบบเป็นทางการ

ตาราง 6 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมร่วมกำหนดปัญหาในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

การมีส่วนร่วมร่วมกำหนดปัญหา	Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านได้พูดคุยกับเพื่อนบ้านถึงสถานการณ์ปัญหาอุทกภัย	3.54	1.02	มาก
2. ท่านได้พูดคุยกับผู้นำชุมชนถึงสถานการณ์ปัญหาอุทกภัย	3.47	1.12	ปานกลาง
3. ท่านได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องถึงสถานการณ์ปัญหาอุทกภัย	3.46	1.03	ปานกลาง
4. ท่านเข้าร่วมเวทีการประชุมเพื่อหาสาเหตุของการเกิดปัญหาอุทกภัย	3.37	1.15	ปานกลาง
5. ท่านได้ร่วมกำหนดปัญหาอุทกภัยในเวทีการประชุม	3.24	1.04	ปานกลาง
6. ท่านร่วมเสนอแนะปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องภาครัฐทราบ	3.03	1.29	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.35	0.63	ปานกลาง

การมีส่วนร่วมร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาคอกกัษ

จากการศึกษา พบว่าประชาชนมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาคอกกัษ การเข้าร่วมประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาคอกกัษ และการช่วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำระดมความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาคอกกัษ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 3.75 และ 3.65 ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาคอกกัษ การช่วยผู้นำชุมชนวางแผนขอความร่วมมือจากประชาชนในการแก้ไขปัญหาคอกกัษ และการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการที่จะเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำและแก้ไขปัญหาคอกกัษ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 3.05 และ 2.81 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 7 อาจเนื่องจากประชาชนไม่กล้าที่จะพูดหรือบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาคอกกัษที่ไม่ตรงจุดและไม่สามารถแก้ไขปัญหาคอกกัษได้ของทางภาครัฐ เพราะกลัวว่าเมื่อพูดไปแล้วจะเป็นความผิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกุนทลี ภัคธกุล (2550) ที่พบว่าการร่วมปรึกษาและค้นคว้าหาปัญหา การร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรน้ำและการร่วมดูแลอนุรักษ์รักษาแหล่งน้ำของประชาชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง

ตาราง 7 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหาคอกกัษ

การมีส่วนร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา	Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาคอกกัษ	3.83	0.83	มาก
2. ท่านช่วยผู้นำชุมชนวางแผนขอความร่วมมือจากประชาชนในการแก้ไขปัญหาคอกกัษ	3.05	1.24	ปานกลาง
3. ท่านเข้าร่วมประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาคอกกัษ	3.75	0.88	มาก
4. ท่านร่วมกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาคอกกัษ	3.15	1.29	ปานกลาง
5. ท่านประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการที่จะเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำและแก้ไขปัญหาคอกกัษ	2.81	1.23	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา	Mean	SD	ระดับ การมีส่วนร่วม
6. ท่านช่วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ระดมความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่เพื่อ แก้ไขปัญหามลพิษ	3.65	0.84	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.37	0.57	ปานกลาง

การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ

จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ โดยการให้ความร่วมมือกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนของประชาชน ในการแก้ไขปัญหามลพิษ การชักชวนสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหามลพิษ และการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหามลพิษ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 3.96 และ 3.65 ตามลำดับ ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษกับชุมชน และการมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมเพื่อแก้ปัญหาและเยียวยาผู้ประสบภัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 และ 3.12 ดังแสดงในตาราง 8 อาจเป็นเพราะมีสมาชิกในการตั้งกลุ่มวงจิกโมเดลในช่วงตั้งแต่ปีมหามลพิษปี 2554 บางคนเสียชีวิต ย้ายถิ่นหรือลาออก ประกอบกับสถานการณ์น้ำท่วมที่ผ่านมาในช่วงที่ตั้งกลุ่มดังกล่าวยังไม่ถึงขั้นวิกฤติ จึงทำได้เพียงเฝ้าระวังโดยคณะกรรมการของกลุ่มวงจิกโมเดลเท่านั้น ซึ่งการเฝ้าระวังของคณะกรรมการสอดคล้องกับขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) ตามนโยบายของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ดำรงตำแหน่งในช่วงที่ประเทศไทยประสบหามลพิษในปี 2554 ได้ให้แนวคิดในการจัดการมลพิษในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยให้ยึดหลักการดำเนินงาน 2P2R ได้แก่ การเผชิญเหตุที่ดี (Response) การเยียวยาฟื้นฟู (Recovery) การป้องกันที่ยั่งยืน (Prevention) และการเตรียมความพร้อม (Preparation) เพื่อสามารถแก้ไขปัญหามลพิษด้วยการลงมือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 8 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ	Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านชักชวนสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย	3.96	0.79	มาก
2. ท่านได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนของท่าน ในการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย	4.07	0.75	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อม เพื่อแก้ปัญหาและเยียวยาผู้ประสบภัย	3.12	1.31	ปานกลาง
4. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยกับชุมชน	3.19	1.32	ปานกลาง
5. ท่านให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย	3.65	0.94	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.60	0.59	มาก

การมีส่วนร่วมร่วมในการติดตามและประเมินผล

จากการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในการรายงานผลการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การเข้าร่วมประชุมเพื่อสรุปปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัย การติดตามการแก้ไขปัญหาด้านอุทกภัยของหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ตลอดจนการมีบทบาทในการประสานข้อมูล ติดตาม และรายงานสถานการณ์น้ำระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่มีค่าเฉลี่ยความร่วมมือของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 3.29 และ 3.20 ตามลำดับ ในส่วนของการประสานข้อมูล ติดตาม และรายงานสถานการณ์น้ำระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ดังแสดงในตาราง 9 อาจเนื่องมาจากประชาชนในพื้นที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมบ้าง แต่ไม่มากนัก เพราะบางครั้งไม่ทราบข้อมูลข่าวสารหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา

อย่างละเอียด รวมถึงการทำงานระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ที่ยังไม่มีแนวทางร่วมกันที่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งทางภาครัฐต้องการแก้ไขแต่ไม่มีการลงพื้นที่ หรือรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ประสบปัญหาที่เดือดร้อนจริง ทำให้ตัดสินใจทำตามแนวทางของตนเองเป็นหลัก

ตาราง 9 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านมีบทบาทในการประสานข้อมูล ติดตาม และรายงานสถานการณ์น้ำระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่	2.82	1.09	ปานกลาง
2. ท่านร่วมประชุมเพื่อสรุปปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัย	3.29	1.29	ปานกลาง
3. ท่านได้ติดตามการแก้ไขปัญหาด้านอุทกภัยของหน่วยงานภาครัฐและชุมชน	3.20	1.42	ปานกลาง
4. ท่านได้รายงานผลการแก้ไขปัญหาอุทกภัยตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	3.38	1.17	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.18	0.70	ปานกลาง

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ความสัมพันธ์ภายในชุมชน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย มีรายละเอียดดังนี้

อาชีพหลักกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอาชีพหลักกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย พบว่าอาชีพหลักที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์และค้าขายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยมากกว่าอาชีพหลักอื่นๆ อาจเนื่องจากผู้ที่มีอาชีพดังกล่าวมีช่วงเวลาใน

การทำอาชีพของตนเองที่แน่นอน หรือมีบุคคลอื่นสามารถเข้ามาทำอาชีพแทนตนเองได้ ทำให้ผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์และค้าขายสามารถหาเวลาเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยได้ ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจำแนกตามอาชีพหลัก

การมีส่วนร่วมของประชาชน	อาชีพหลัก	\bar{X}	SD	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	ทำนา	3.33	.37	4.34	.01
	ทำสวน	3.23	.31		
	เลี้ยงสัตว์	3.61	.45		
	ค้าขาย	3.57	.31		
	รับจ้างทั่วไป	3.47	.37		
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3.16	.40		

หมายเหตุ : \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 F คือ ค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
 Sig คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อาชีพเสริมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอาชีพเสริมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย พบว่าอาชีพเสริมในช่วงน้ำท่วมที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีอาชีพเสริมเกี่ยวกับการค้าขายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยมากกว่าอาชีพเสริมอื่นๆ เพราะเป็นอาชีพที่อาจได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัย จึงจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อทราบแนวทางการแก้ปัญหาอุทกภัยว่าแนวทางแก้ไขปัญหานั้นบรรเทาหรือช่วยลดผลกระทบต่ออาชีพของตนเองมากน้อยเพียงใด ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจำแนกตามอาชีพเสริมในช่วงน้ำท่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน	อาชีพเสริมในช่วงน้ำท่วม	\bar{X}	SD	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	ทำประมง	3.35	.39	2.37	.05
	เลี้ยงสัตว์	3.32	.23		
	ค้าขาย	3.63	.37		
	รับจ้างทั่วไป	3.36	.21		
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	3.47	.37		

หมายเหตุ : \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 F คือ ค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
 Sig คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

รายได้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรายได้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย พบว่ารายได้ที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยมากกว่ารายได้ช่วงอื่นๆ ดังแสดงในตาราง 12 อาจเนื่องจากประชาชนที่มีรายได้ในการดำรงชีพเพียงพอ ประชาชนสามารถสละเวลาเข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมในการมีส่วนร่วมได้ แต่อีกนัยหนึ่งถ้าประชาชนยังคงมีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ ประชาชนก็ไม่พร้อมที่จะสละเวลาของตนที่ต้องประกอบอาชีพมาเข้าร่วมกิจกรรม

ตาราง 12 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจำแนกตามรายได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน	รายได้	\bar{X}	SD	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	ต่ำกว่า 5,000	3.23	.28	11.70	.00
	5,000 – 10,000	3.35	.37		
	10,001 – 15,000	3.68	.35		
	15,001 – 20,000	3.15	.32		
	20,000 บาทขึ้นไป	3.67	.40		

หมายเหตุ : \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 F คือ ค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
 Sig คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย พบว่าระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่ต่างกันไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจำแนกตามระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน

การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน	\bar{X}	SD	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	10 – 20 ปี	3.32	.12	.24	.86
	21 – 40 ปี	3.36	.37		
	41 – 60 ปี	3.38	.39		
	61 – 80 ปี	3.47	.23		

หมายเหตุ :	\bar{X}	คือ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
	SD	คือ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	F	คือ	ค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
	Sig	คือ	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความสัมพันธ์ภายในชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความสัมพันธ์ภายในชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย พบว่าความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่ต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีตำแหน่งสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยมากกว่าตำแหน่งอื่นๆ อาจเนื่องจากผู้ที่มีตำแหน่งสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลประชาชนในชุมชนและเป็นผู้นำที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยโดยตรง จึงจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจำแนกตามความสัมพันธ์ภายในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน	ความสัมพันธ์ภายในชุมชน	\bar{X}	SD	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	ไม่มีตำแหน่ง	3.27	.25	4.82	.00*
	กรรมการหมู่บ้าน	3.34	.34		
	สมาชิกกลุ่มต่างๆ	3.40	.40		
	สมาชิก อปท.	3.51	.30		
	กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	3.07	.41		
	อื่นๆ	3.48	.36		

หมายเหตุ :	\bar{X}	คือ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
	SD	คือ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	F	คือ	ค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
	Sig	คือ	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ต่างกันไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การมีส่วนร่วมของประชาชน	การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	\bar{X}	SD	F	Sig
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	วิทยุ เสียงตามสาย	3.37	.39	.22	.87
	หอกระจายข่าว				
	สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น	3.58	.09		
	โปสเตอร์ แผ่นพับ				
	หนังสือพิมพ์ ฯลฯ				
	ป้ายประชาสัมพันธ์	3.40	.26		
	สื่อบุคคล เช่น กำนัน	3.37	.32		
สมาชิก อบต. เพื่อนบ้าน ฯลฯ					

หมายเหตุ : \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 F คือ ค่าการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)
 Sig คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัย

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัยจากสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานชลประทานที่ 3 จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9 จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโพธิ์ประทับช้าง จำนวน 2 คน รวมถึงประชาชนจำนวน 10 หมู่บ้าน ได้ผลดังต่อไปนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์

1. การมีส่วนร่วมกำหนดปัญหา

การกำหนดปัญหาเป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของพื้นที่นั้นๆ โดยเริ่มจากการรวบรวมปัญหาทั้งหมด (Input) ส่งต่อไปยังการหาปัญหาหลักและปัญหารองมาทำความเข้าใจให้ท้องแท้ (Process) แล้วจึงกำหนดเป็นปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป (Output) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ พบว่าการมีส่วนร่วมกำหนดปัญหาจะมีการดำเนินการโดยการลงพื้นที่ในช่วงก่อนฤดูฝน ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม เพื่อปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบล และประชาชนในพื้นที่เพื่อทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันอุทกภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกปีในช่วงฤดูฝน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นแอ่ง หรือพื้นที่ต่ำรองรับน้ำ ทำให้เกิดปัญหายุทธศาสตร์ได้ง่ายเมื่อมีน้ำหลากของแม่น้ำยมเข้ามา แต่เมื่อถึงฤดูแล้งก็จะขาดน้ำในการทำการเกษตรอย่างหนัก ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรได้ ในขณะที่การสัมภาษณ์ประชาชน พบว่า ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในการร่วมกำหนดปัญหา แต่บางครั้งไม่ทราบหรือไม่มีข้อมูลและไม่ได้รับข่าวสารจากทางภาครัฐมากนัก เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวประชาชนส่วนใหญ่จะทำงานโดยออกจากบ้านแต่เช้าและกลับมาในเวลาค่ำ จึงทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย

2. การมีส่วนร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา

การวางแผนแก้ไขปัญหาคือเป็นการทำความเข้าใจกับปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการคาดคะเนว่าจะใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ ประสบการณ์เดิมของผู้แก้ปัญหาจะมีส่วนช่วยอย่างมาก ฉะนั้นในการเริ่มต้นจึงควรเริ่มด้วยการถามตนเองว่า “เคยแก้ปัญหาในทำนองเดียวกันนี้มาก่อนหรือไม่” ในกรณีที่มีประสบการณ์มาก่อนควรจะใช้ประสบการณ์เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา สิ่งที่จะช่วยให้เราเลือกใช้ประสบการณ์เดิมได้คือ การมองดูสิ่งที่ต้องการหา แล้วพยายามเลือกปัญหาเดิมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเมื่อเลือกได้แล้วก็เท่ากับมีแนวทางว่าจะใช้ความรู้ใดในการหาคำตอบ โดยพิจารณาว่าวิธีการแก้ปัญหาเดิมนั้นมีความเหมาะสมกับปัญหาหรือไม่ หรือต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น

ในกรณีที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาทำนองเดียวกันมาก่อน ควรเริ่มจากการมองดูสิ่งที่ต้องการหาแล้วพยายามหาวิธีการเพื่อให้ได้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ต้องการหา กับข้อมูลที่มีอยู่ เมื่อได้ความสัมพันธ์แล้วควรพิจารณาว่าความสัมพันธ์นั้นสามารถหาคำตอบได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ก็แสดงว่าต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม หรืออาจจะต้องหาความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นต่อไป เมื่อได้แนวทางในการแก้ปัญหาแล้วจึงวางแผนในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ พบว่าการมีส่วนร่วมวางแผนแก้ไขปัญหานั้นจะดำเนินการนำ

ปัญหาอุทกภัยที่ได้จากการลงพื้นที่ปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบล และประชาชนในพื้นที่มาดำเนินการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหาส่งเรื่องถึงภาครัฐเพื่อของบประมาณในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา เช่น การวางแผนการบริหารจัดการน้ำเพื่อบรรเทาน้ำท่วม น้ำแล้ง การขุดลอกคลอง เพื่อเปิดทางน้ำให้ไหลผ่านได้สะดวกขึ้น ไม่เกิดการท่วมขัง หรือการสร้างอาคารบังคับน้ำ ติดตั้งประตูกันน้ำเป็นช่วงเพื่อลดความรุนแรงของน้ำ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ที่ต้องการใช้น้ำไม่ได้เข้าไปร่วมกำหนดถึงแผนความต้องการอย่างแท้จริง รวมถึงประชาชนตำบลวังจิกส่วนใหญ่มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่ในเขตชลประทาน และกลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทาน ซึ่งการขุดลอกคู คลอง หนองน้ำเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยนั้น ผู้ที่ได้ประโยชน์ก็จะเป็นประชาชนที่มีที่ดินทำการเกษตรอยู่ใกล้แหล่งน้ำหรือเขตประทานเท่านั้น ส่วนที่อยู่นอกเขตจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ ปัญหาอุทกภัยก็ยังมีอยู่เช่นเดิม จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องวางแผนแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ไปพร้อมกันกับการมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความได้เปรียบเสียเปรียบของทั้งสองฝ่าย

3. การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ

การลงมือปฏิบัติ เป็นการดำเนินการหลังจากการวางแผนแล้วก็ดำเนินการแก้ปัญหา ระหว่างการดำเนินการแก้ปัญหาอาจได้แนวทางที่ดีกว่าวิธีที่คิดไว้ ก็สามารถนำมาปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา จากการสัมภาษณ์ พบว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางโดยอาศัยผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ขับเคลื่อนและผลักดันกระบวนการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น โดยปัญหาหลักของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการลงมือปฏิบัติ ประการแรกมีสาเหตุจากการที่ประชาชนคิดว่าภาครัฐมีการบริหารจัดการน้ำที่ไม่ถูกต้อง เมื่อเกิดน้ำแล้งหรือน้ำท่วม โดยภาครัฐไม่ได้เข้ามาแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และในบางครั้งการแก้ไขปัญหาของภาครัฐได้ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของประชาชน จึงทำให้ประชาชนไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อีกประเด็นที่สำคัญที่เป็นปัญหาต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัตินั้น คือการตัดสินใจของประชาชนในการเข้าร่วมด้านแก้ไขปัญหาอุทกภัยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก ซึ่งจะเห็นจากตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องการยินยอมให้พื้นที่อื่นผันน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมของตนเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมกับพื้นที่อื่น ประชาชนบางกลุ่มก็ไม่ยินยอมเพราะตนเองเสียผลประโยชน์จากการไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิต แต่หากพื้นที่ของประชาชนรายใดที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วหรือมีการพิจารณาดูแล้วเห็นว่าเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ทันจึงจะยอมให้ผันน้ำเข้าพื้นที่ดินเพื่อลดผลกระทบในพื้นที่ข้างเคียง เป็นต้น หรือในกรณีที่อยู่ในช่วงฤดูกาลน้ำหลากหรือฤดูแล้งที่ส่งผลกระทบร่วมกันในหลายๆ ครบรอบ ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมหรือน้ำแล้ง ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ชักชวนเพื่อนบ้านให้มาเข้าชื่อแสดงเจตจำนงความต้องการขอรับสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำผ่านทางผู้นำชุมชนในการของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ทั้งนี้อาจจะไม่ได้รับการสนับสนุนหรือบางครั้งได้รับการสนับสนุนแต่ภาครัฐเข้ามาดำเนินการโดยไม่ตรงกับความต้องการเร่งด่วนของประชาชน

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกกับผู้นำชุมชน พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการงบประมาณที่ร้องขอต่อภาครัฐนั้น ภาครัฐยังจัดทำแผนงานโครงการนโยบายสาธารณะและจัดสรรงบประมาณโดยอิงอยู่ภายใต้การแบ่งแยกของกลุ่มการเมือง ซึ่งส่งผลให้มีการจัดสรรงบประมาณลงในพื้นที่ฐานเสียงของกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง ซึ่งบริเวณดังกล่าวอาจยังไม่ใช้พื้นที่ที่ต้องการแก้ไขเร่งด่วน หรือในบางครั้งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่เร่งด่วนแต่รูปแบบและแนวทางแก้ไขไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เป็นเหตุทำให้ประชาชนที่ประสบปัญหาที่แท้จริงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา เช่น การขุดลอกคลอง เมื่อขุดลอกไปแล้วแต่ไม่ได้มีการดำเนินการวางระบบการนำน้ำเข้ามากักเก็บอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงควรมีการดำเนินการเชื่อมต่ออย่างเป็นระบบกับคลองต่างๆ เข้ากับแม่น้ำยม โดยใช้การวางท่อเป็นตัวเชื่อม เมื่อถึงช่วงน้ำแล้งก็สามารถใช้ปั๊มน้ำสูบน้ำเข้ามากักเก็บไว้ในคลองเพื่อทำการเกษตรต่อไป ในขณะที่ประชาชนนอกเขตชลประทานต้องการให้มีการทำแก้มลิง (ประตูระบายน้ำ) เพื่อกักน้ำไว้เป็นช่วง ๆ ดังเช่นในเขตชลประทานเพราะช่วงน้ำหลากสามารถช่วยชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง เพราะมีประตูระบายน้ำ มีอาคารบังคับน้ำ สามารถบังคับการไหลของน้ำเพื่อรอให้เก็บผลผลิตได้ก่อนจึงจะค่อยๆ ระบายน้ำออกไป เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลจำเป็นต้องมีการตรวจสอบว่าวิธีการแก้ปัญหาได้ผลลัพธ์ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินภาพรวมของการแก้ปัญหาทั้งในด้านวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ในการแก้ปัญหาใดๆ ต้องตรวจสอบถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย แม้ว่าจะดำเนินตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วก็ตามผู้แก้ปัญหายังต้องมีความมั่นใจว่าจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้ รวมทั้งต้องมุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับการแก้ปัญหาเนื่องจากบางปัญหาต้องใช้เวลาและความพยายามเป็นอย่างสูงจากการสัมภาษณ์ พบว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ โดยการเข้าไปตรวจสอบการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จริงของภาครัฐ โดยการสังเกตการดำเนินงานของภาครัฐและประเมินถึงผลประโยชน์ที่ตนเองหรือชุมชนได้ใช้งานจริง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการแก้ปัญหาของภาครัฐนั้นไม่ตรงกับความต้องการที่ประชาชนร้องขอ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแก้ปัญหาที่

ภาครัฐเข้ามาดำเนินการได้ทำลายระบบนิเวศของพื้นที่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อแหล่งทำมาหากินของประชาชน แต่ประชาชนกลับไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น หรือบอกกล่าวกับหน่วยงานของรัฐได้อย่างเต็มที่ เพราะคิดว่าตนเองมีความรู้น้อย ไม่กล้าพูด กลัวว่าเมื่อพูดไปแล้วจะมีความผิด แต่อาจมีบางครั้งที่ประชาชนส่งข้อมูลผ่านไปยังผู้นำชุมชนให้ดำเนินการแจ้งปัญหากับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับการตรวจสอบการดำเนินโครงการสาธารณะของภาครัฐ โดยกลุ่มผู้นำชุมชนจะมีปัจจัยทางด้านการแบ่งแยกทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งบางครั้งการตรวจสอบอาจไปกระทบถึงผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้การติดตามและประเมินผลเป็นอันต้องระงับไป ส่งผลให้โครงการสาธารณะของภาครัฐที่เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ มีการติดตามและประเมินผลยังไม่ดีพอ จึงเป็นเหตุให้การแก้ไขปัญหาคอขวดในพื้นที่ลุ่มน้ำยมในพื้นที่ตำบลวังจิก อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ไม่สามารถบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาคอขวดได้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามาตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่อย่างจริงจัง หรือหลีกเลี่ยงการนำผลประโยชน์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยการศึกษาว่าพื้นที่ใดที่ประชาชนเห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์อยู่แล้วควรรักษาไว้ไม่เข้าไปดำเนินการ โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องนำปัญหาที่เกิดขึ้นเข้ามาพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาคอขวด และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคอขวดใหม่โดยการลงพื้นที่ หรือรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ประสบปัญหาที่เดือดร้อนจริง

แนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิก

แนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิกนั้น ภาครัฐควรดำเนินการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการกลุ่มให้เข้มแข็ง โดยเข้าไปในฐานะที่ปรึกษา ไม่เพียงแต่การเข้าไปการสนับสนุนงบประมาณและรับฟังความคิดเห็นในการดำเนินการโครงการสาธารณะเพียงเท่านั้น และในการจัดสรรงบประมาณภาครัฐควรจัดลำดับความสำคัญในเชิงพื้นที่เร่งด่วนที่จะแก้ไขปัญหาคอขวดให้กับประชาชน ตลอดจนมีการร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการสาธารณะโดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอน มีการให้ความรู้ การดูแลบำรุงรักษา โครงการสาธารณะที่แล้วเสร็จ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาคอขวดเบื้องต้นให้กับประชาชน เพื่อที่ประชาชนจะได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรสาธารณะร่วมกันภายในชุมชน ซึ่งการจัดตั้งศูนย์แก้ปัญหาหน้าท่วม “วังจิกโมเดล” ได้แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนที่พยายามจะแก้ไขปัญหาคอขวดของตนเอง โดยลดการพึ่งพาภาครัฐซึ่งได้มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน ตามศักยภาพ ใช้นวัตกรรมในท้องถิ่น รวมถึงอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล หมุนเวียนมาประจำศูนย์ เพื่อเฝ้าระวัง เมื่อเกิดเหตุการณ์จริง จะได้ไม่เกิดความสับสน หรือปฏิบัติงานซ้ำซ้อน จนบางสายงานขาดเจ้าภาพ หลักการวางแผนเตรียมความพร้อม และฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการเตือนภัย อพยพหนีน้ำ

การกักกัน และการเข้าไปให้ความช่วยเหลือต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย และมีความสุข ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม ซึ่งเป็นทางออกที่ดีที่สุด และถือเป็นต้นแบบของการระงับภัย ช่วยให้ทุกวันนี้ชาวตำบลวังจิกไม่กลัวน้ำท่วม แต่มองเป็นโอกาสที่จะหาปลาสร้างอาชีพเสริม ในช่วงที่ยังทำนารอบใหม่ไม่ได้ ซึ่งการที่ภาครัฐเข้ามาช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดความเข้มแข็งภายใน ชุมชนก็สามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

ผลกระทบจากมหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 ต่อประชาชนในพื้นที่

อุทกภัยปี 2554 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชลประทานและอาศัยอยู่นอกเขตชลประทานจะได้รับผลกระทบด้านการทำการเกษตรมากที่สุด โดยผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตชลประทานจะประสบปัญหาตลอดทั้งปี ไม่ได้เกิดเฉพาะช่วงน้ำหลากเท่านั้น แต่รวมทั้งช่วงน้ำแล้งด้วยเช่นกัน เนื่องจากในช่วงน้ำหลากนั้น พื้นที่นอกเขตชลประทานจะต้องเป็นพื้นที่รับน้ำที่ระบายออกมาจากพื้นที่เขตชลประทาน ทำให้เกิดน้ำท่วมขังสูงไม่สามารถทำการเกษตรได้ รวมถึงได้รับความลำบากในการเดินทางไปสถานที่ราชการหรือการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น เมื่อมีการตายก็ต้องใช้เรือแห่ศพหรือเข้ามาช่วยทำพิธี เป็นต้น ส่วนในช่วงน้ำแล้ง พื้นที่เดียวกันนี้จะ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีน้ำใช้ในการทำการเกษตรเนื่องจากระบบการชลประทานจะมาไม่ถึง ทำให้ต้องใช้ น้ำจากการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการทำเกษตรกรรม

การแก้ไขปัญหาในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิกของรัฐบาล

การแก้ไขปัญหาในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลวังจิกจากรัฐบาลนั้นต้องการใน ส่วนของงบประมาณในการดำเนินการเป็นหลัก ทั้งงบประมาณในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และงบประมาณในการบรรเทาหลังจากประสบปัญหาอุทกภัยประจำปี รวมทั้งความช่วยเหลือในการดำเนินการหาแนวทาง หรือแนะนำอาชีพที่สามารถอยู่ร่วมกับปัญหาอุทกภัย โดยมีการแนะนำโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหาร เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น โดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารชนิดต่างๆ ได้แก่ ปลาแห้ง น้ำปลา กุ้งแห้ง ปลาร้า ปูเค็ม ปลาต้ม ปลาป่น หรือน้ำมันปลา เป็นต้น หากมีการทำอย่างเป็นกระบวนการขั้นตอนที่ถูกต้อง อาจกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของชุมชนและสร้างรายได้เสริมให้กับประชาชนต่อไป